

Nr 17

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av § 6 lagen den 30 maj 1873 (nr 31) om rikets mynt jämte motioner.

I en den 26 januari 1968 dagtecknad proposition, nr 24, har Kungl. Maj:t under åberopande av ett propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag föreslagit riksdagen att antaga ett vid propositionen fogat förslag till lag angående ändrad lydelse av § 6 lagen den 30 maj 1873 (nr 31) om rikets mynt.

Propositionens huvudsakliga innehåll är följande:

Lagen om rikets mynt föreslås bli ändrad så att mynt i valörerna två kronor och en krona i fortsättningen skall kunna präglas av kopparnickel. Dessa mynt präglas nu av silver, närmare bestämt en legering som innehåller minst 40 % silver. Frågan om en lagändring av detta slag har väckts av 1966 års myntkommitté; anledningen härtill är det på sistone kraftigt stegrade världsmarknadspriset på silver. I propositionen redogöres även för den tilltänkta tekniska utformningen av de nya två- och enkronemynten. De senare avses bli tillverkade av ett pläterat material med ytskikt av kopparnickel och ett mellanskikt av en legering som innehåller huvudsakligen koppar.

Det i propositionen framlagda *lagförslaget* är av följande lydelse:

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av § 6 lagen den 30 maj 1873 (nr 31)

om rikets mynt

Härigenom förordnas, att § 6 lagen den 30 maj 1873 om rikets mynt¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

§ 6.

Av silver ————— tio öre.

Dessutom må, ————— fem kronor.

Silvermynten skola ————— etthundradelar silver.

Etthundra stycken ————— sex tiondels gram.

Av kopparnickel må, efter av Konungen för varje gång därom meddelat beslut, präglas myntstycken av följande namnvärde:

femtio öre; tjugufem öre; tio öre.

Av kopparnickel må, efter av Konungen för varje gång därom meddelat beslut, präglas myntstycken av följande namnvärde:

två kronor; en krona; femtio öre; tjugufem öre; tio öre.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen bestämmer.

I anledning av propositionen har väckts

dels de likalydande motionerna I: 755 av herr *Akerlund* och II: 962 av herr *Nordgren*, vari hemställes att riksdagen skall avslå propositionen,

dels motionen II: 963 av herrar *Turesson* och *Björkman*, vari hemställes i första hand att riksdagen skall avslå propositionen och i andra hand — under förutsättning att nämnda hemställan inte vinner riksdagens beaktande — att riksdagen för sin del skall »besluta att en- och tvåkronorsmynten må präglas i en metallegering bestående av 75 % koppar och 25 % nickel samt att Kungl. Maj:t må utforma härför erforderlig lagtext».

Myntdirektören Benkt Ulvfot har inför utskottet lämnat en redogörelse i anslutning till ärendet.

¹ Senaste lydelse av § 6 se 1954:145.

Motionerna

I motionerna I: 755 och II: 962 hävdas att ett genomförande av vad som föreslås i propositionen kommer att helt förändra räkneenhetens, dvs. kronans, karaktär, eftersom dennas substansvärde skulle praktiskt taget elimineras. Från penningpolitisk synpunkt vore detta olyckligt, säger motionärerna, och det skulle också kunna vara psykologiskt farligt att komplettera pappersmyntcirkulationen med nya metallmynt som uppenbart skulle ha karaktären av nödmynt. Att kronan är gjord av en värdefull metall spelar enligt motionärernas uppfattning alltså stor roll. För att ge allmänheten förtroendeskapande och till utseendet tilltalande mynt anser de det vara försvarligt att låta mynta en övervärdig krona.

Övergång till kopparnickelmynt betecknas i motionen II: 963 som en kapitulation inför inflationen. En angelägnare metod än att sänka silverpriset säges vara att angripa penningvärdeförsämringen. Det påpekas att silvermynt i valörer ungefärligen motsvarande de nu aktuella införts i flera europeiska länder under senare år och präglas med högre silverhalt än den som tillämpas i Sverige. Ett rimligt alternativ vore enligt motionärerna att utbyta en- och tvåkronornas silverlegering mot samma metall som förekommer i 50-, 25- och 10-öringarna. Motionärerna förmodar att de tilltänkta pläterade enkronemynten efter några års cirkulation, då nickelöverdraget är nedslitet, kommer att helt antaga kopparfärg. Förslaget betecknas därför som motbudande från estetisk synpunkt.

Utskottet

Det i propositionen framlagda förslaget, enligt vilket mynt i valörerna två kronor och en krona i fortsättningen skall få präglas av kopparnickel, kritiserar i motionerna från skilda utgångspunkter.

I motionerna I: 755 och II: 962 hävdas att det från penningpolitisk synpunkt skulle vara olyckligt att komplettera den expanderande pappersmyntcirkulationen med metallmynt vilka till följd av sitt ringa substansvärde skulle komma att betraktas som nödmynt. Motionärerna anser att det för att ge allmänheten ett förtroendeingivande myntomlopp vore försvarligt att låta mynta en övervärdig krona, även om detta medför större kostnader.

Utskottet delar inte motionärernas uppfattning. Frågan om myntens beskaffenhet kan enligt utskottets bedömning avgöras på grundval av praktiska och estetiska överväganden. Någon anledning att tillskriva myntcirkulationen någon aktiv roll i penningpolitiskt hänseende synes inte föreligga. Liksom förändringarna i den utelöpande sedelmängden är den successiva ökningen av det utelöpande myntbeståndet att betrakta som en följd av den allmänna omsättningens krav. Den växande automathandeln bör här

särskilt nämnas. I övrigt må i anledning av vad motionärerna anfört erinras om att den årliga produktionen av de här ifrågakvarande myntsorterna uppgår till högst ett par tiotal miljoner kronor, medan den utelöpande sedelmängden numera årligen brukar öka med minst ett par hundra miljoner kronor.

Den kritik som i motionen II: 963 riktas mot förslaget är huvudsakligen estetiskt betingad. Motionärerna önskar i första hand att de nuvarande silvermynten skall bibehållas. Därest så inte sker anser de att inte bara tvåkronorna utan också enkronorna bör liksom nuvarande mynt av närmast lägre valörer alltigenom bestå av en legering med 75 % koppar och 25 % nickel. Den avsedda tillverkningen av enkronor i pläterat material med ett mellanskikt av huvudsakligen koppar avvisas med hänvisning till att mynten efter slitage skulle bli estetiskt motbjudande.

Enligt vad utskottet inhämtat torde motionärernas farhågor beträffande verkningarna av slitage på mynt av detta slag vara ogrundade. Utländsk erfarenhet kan anses ge vid handen att de pläterade myntens slitstyrka inte blir lägre än de homogena. Avgörande för när ett mynt får tas ur cirkulationen torde liksom hittills bli nötningsgraden hos dess prägling.

Anledningen till att enkronorna avsetts bli tillverkade av det pläterade materialet och icke av den vanliga kopparnickellegeringen är att det senare utförandet skulle göra dem oanvändbara i automathandeln, något som icke kan accepteras. Motionärernas sekundära förslag beträffande enkronor av ny typ måste alltså avvisas.

Motionärernas andrahandsyrkande föranleder ett par anmärkningar av formell natur. Därest trots vad nyss sagts enkronor skulle präglas av den av motionärerna förordade kopparnickellegeringen skulle detta icke erfordra annan utformning av lagtexten än den Kungl. Maj:t föreslagit. Om en reviderad lagtext hade erfordrats hade det emellertid, med hänsyn till att här är fråga om samfällid lagstiftning, icke varit möjligt för riksdagen att, såsom motionärerna förutsatt, överlämna till Kungl. Maj:t att utforma ifrågakvarande lagtext.

Av vad här anförts framgår att utskottet icke kan tillstyrka bifall till något av de förevarande motionsyrkandena. Mot Kungl. Maj:ts proposition har utskottet ingen erinran. Utskottet hemställer därför,

- att riksdagen med avslag på
- 1) motionerna I: 755 och II: 962;
 - 2) motionen II: 963,
- bifaller Kungl. Maj:ts proposition nr 24.

Stockholm den 19 mars 1968

På bankoutskottets vägnar:

C. G. REGNÉLL

Närvarande:

från första kammaren: herrar Ståhle (s), Åke Larsson (s), Palm (s), Åkerlund (h), Hilding (fp), Nils Theodor Larsson (cp)*, Lundin (s) och Enarsson (h);

från andra kammaren: herr Regnéll (h), fru Renström-Ingenäs (s), herrar Berglund (fp), Franzén i Motala (s), Börjesson i Glömminge (cp), Bengtsson i Landskrona (s), Larsson i Umeå (fp) och Ekström i Iggesund (s).

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservation

av herrar Åkerlund (h) och Enarsson (h), vilka ansett att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

»Utskottet finner inte de skäl övertygande som i propositionen anförts till stöd för silvrets borttagande ur en- och tvåkronemynten. Från såväl psykologisk som penningpolitisk synpunkt finner utskottet det betänkligt att frånga en månghundraårig silvertradition och införa nödmünt i landet. Utskottet avstyrker därför bifall till propositionens förslag.

Utskottet hemställer,

att riksdagen med bifall till motionerna I: 755 och II: 962 samt förstahandsyrkandet i motionen II: 963 avslår Kungl. Maj:ts proposition nr 24.»